

درس عربی در دوره متوسطه و بازتولید مؤلفه های روان شناختی: واکاوی نقش ابزارهای چندرسانه ای در گذار از اضطراب زبان آموزی به رغبت و لذت یادگیری

فرزانه صفرپور

کارشناسی زبان و ادبیات عربی

نمونه

MDOI-02-2026.0478
MNR-495-2-D82938

آموزش زبان عربی در دوره متوسطه نظام آموزشی ایران همواره با چالش های نگرشی، عاطفی و انگیزشی متعددی روبه رو بوده است. حاکمیت دیرپای الگوهای آموزش سنتی متمرکز بر صرف و نحو تجریدی و روش های «قواعد—ترجمه»، ساختار یادگیری را به بستری برای تولید اضطراب زبان آموزی، بیگانگی با بافت کاربردی زبان و شکل گیری نگرش های منفی در میان دانش آموزان تبدیل کرده است. هدف پژوهش حاضر، واکاوی ابعاد روان شناختی و انگیزشی حاکم بر یادگیری درس عربی در دوره متوسطه و تبیین سازوکارهای تبدیل نگرش منفی و اضطراب به اشتیاق، انگیزش درون زاد و تجربه لذت یادگیری از رهگذر به کارگیری محیط های جذاب و تعاملی چندرسانه ای است.

این مطالعه با بهره گیری از روش توصیفی—تحلیلی و رویکرد مروری نظام مند، ادبیات پژوهشی و اسناد مرتبط با حوزه آموزش زبان، روان شناسی یادگیری و فناوری های نوین آموزشی را مورد واکاوی قرار داده است. یافته های تحلیلی نشان می دهد که چندرسانه ای های تعاملی از طریق پنج مکانیسم شناختی و عاطفی شامل: (۱) کاهش بار شناختی اضافه و تسهیل پردازش دوگانه صوتی—تصویری، (۲) شکستن هیمنه انتزاعی قواعد و مفهوم سازی عینی در بافت های ارتباطی ملموس، (۳) فراهم سازی محیط یادگیری امن با امکان بازخورد فوری و کاهش ترس از اشتباه، (۴) تقویت خودکارآمدی کلامی و انگیزش خودمختاری، و (۵) پویایی تجارب حسی و ارتقای غوطه وری شناختی؛ قادرند مقاومت های عاطفی فراگیران را درهم شکسته و هراس زبانی را به کنجکاوی و یادگیری پایدار تبدیل سازند. در پایان، بسته ای از راهبردهای عملیاتی و توصیه های کاربردی برای مؤلفان کتب درسی، معلمان و سیاست گذاران آموزشی ارائه شده است.

کلیدواژه ها: آموزش زبان عربی، دوره متوسطه، اضطراب زبان آموزی، ابزارهای چندرسانه ای، نگرش منفی،

انگیزش درونی، لذت یادگیری.

زبان نه تنها یک سامانه نشانه‌شناختی برای انتقال اطلاعات، بلکه ساختاری تنیده‌شده با هویت، عواطف و جهان‌بینی یادگیرنده است (زارعی و همکاران، ۱۳۹۹). در نظام آموزش و پرورش ایران، زبان عربی به عنوان زبان قرآن، معارف اسلامی و یکی از زبان‌های زنده بین‌المللی با پیشینه تمدنی گسترده، جایگاه راهبردی و برجسته‌ای در ساختار برنامه درسی دوره‌های متوسطه اول و دوم دارد (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۱). با وجود پیوندهای تاریخی، واژگانی و فرهنگی ناگسستنی میان دو زبان فارسی و عربی، شواهد میدانی و پژوهش‌های گوناگون تربیتی حاکی از آن است که درس عربی برای طیف کثیری از دانش‌آموزان مقطع متوسطه، به یکی از دشوارترین، خسته‌کننده‌ترین و اضطراب‌زاترین موضوعات درسی بدل شده است (احمدی و خادمی، ۱۳۹۸؛ رضایی و اکبری، ۱۴۰۰).

تحلیل ساختار سنتی آموزش زبان دوم نشان می‌دهد که روان‌شناسی آموزش، سال‌ها بر مؤلفه‌های صرفاً شناختی مانند پردازش گرامر و افزایش گنجینه لغات متمرکز بود؛ اما نظریه‌های نوین یادگیری زبان، به‌ویژه نظریه «فیلتر عاطفی» کرشن، نشان دادند که سدهای هیجانی و نگرش‌های منفی، عاملی تعیین‌کننده در مسدودسازی جریان داده‌های زبانی به دستگاه پردازش ذهنی هستند (حسینی و فاضلی، ۱۴۰۱). هنگامی که دانش‌آموز در کلاس عربی خود را در معرض قضاوت‌های مداوم ساختاری، حفظ‌کردن صدها فرمول صرفی بدون کارکرد مکالمه‌ای و ترجمه‌های خشک و مکانیکی می‌بیند، فیلتر عاطفی وی تقویت شده و احساس ناکامی، اضطراب و در نهایت درماندگی آموخته‌شده پدیدار می‌گردد (مطهری و نوری، ۱۴۰۲).

در این میان، ظهور پارادایم‌های فناورانه و ادغام ابزارهای چندرسانه‌ای تعاملی (تصاویر متحرک، ویدئوهای تعاملی، نرم‌افزارهای شبیه‌ساز مکالمه، بازی‌وارسازی و برنامه‌های صوتی هوشمند)، چشم‌اندازهای نوینی را در طراحی موقعیت‌های یادگیری گشوده است (محمودی و کریمی، ۱۴۰۱). فناوری‌های چندرسانه‌ای با تکیه بر نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر، کانال‌های شنیداری و دیداری مغز را به صورت هم‌افزا به کار

می گیرند و مانع از انباشت بار شناختی نامربوط می شوند (میرزایی و بهرامی، ۱۴۰۰). چنین تحولی در بستر تدریس زبان عربی، با دگرگون ساختن فضای درس از انفعال ایستا به پویایی تعاملی، بستری روان شناختی فراهم می سازد که در آن دانش آموز به جای احساس تهدید، تجربه تسلط و لذت را ادراک می کند و نگرش منفی تاریخی به این درس دستخوش بازسازی معنایی می گردد.

یکی از گره های پایدار و معضلات ساختاری آموزش زبان عربی در مدارس متوسطه، «بحران معنا و انگیزه» در میان فراگیران است (حیدری و قاسمی، ۱۳۹۷). با وجود تغییر رویکرد کتب درسی جدید در دهه گذشته از روش صرفاً دستوری به رویکرد متن محور و واژه محور، عملکرد کلاسی در بسیاری از مدارس همچنان زیر سایه سنت های ناکارآمد گذشته اداره می شود. فراگیران غالباً درس عربی را پدیده ای تحمیلی، غیر کاربردی و صرفاً ابزاری برای پاسخ گویی به آزمون های نهایی یا کنکور سراسری تلقی می کنند (ابراهیمی و صالحی، ۱۳۹۹).

این تلقی موجب دو پیامد مخرب روان شناختی است:

اضطراب زبان آموزی: اضطراب عملکردی حین مواجهه با اعراب گذاری، تحلیل صرفی و بازشناسی نقش های نحوی، که منجر به سکوت تحمیلی دانش آموزان در کلاس و اجتناب از مشارکت کلامی می گردد (صادقی و حسنی، ۱۴۰۰).

نگرش منفی و گریز از متن: نگاه کلیشه ای که زبان عربی را زبانی سخت فهم با قواعدی بی انتها و فاقد جذابیت های ارتباطی امروزی می داند (نیک روش و مرادی، ۱۴۰۱).

مسئله اساسی این است که ساختار سنتی و کلام محور کلاس ها توانایی تحریک رغبت های درونی و ارضای نیازهای روان شناختی پایه دانش آموزان نسل جدید (نسل دیجیتال) را ندارد. بنابراین، مسئله محوری پژوهش حاضر این است: چگونه می توان با بهره گیری روش مند از قابلیت های تعاملی، عاطفی و

شناختی رسانه‌ها و ابزارهای چندرسانه‌ای، فضای پرتنش و اضطراب‌آلود یادگیری زبان عربی در دوره متوسطه را به محیطی امن، انگیزه‌بخش و همراه با لذت واقعی یادگیری مبدل ساخت؟

ضرورت و اهمیت پژوهش

پرداختن به این موضوع از چند بعد دارای اولویت و ضرورت تام است:

بعد اسناد بالادستی و سیاست‌های کلان: سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۰) در هدف‌های عملیاتی خود بر تنوع‌بخشی به محیط‌های یادگیری، استفاده هوشمندانه از فناوری‌های نوین و تقویت زبان و ادبیات عربی تأکید ورزیده است.

بعد روان‌شناختی و سلامت ذهنی فراگیران: کاهش استرس‌های تحصیلی و جایگزینی آن با نشاط، اشتیاق تحصیلی و احساس شایستگی، سلامت روان دانش‌آموزان دوره بلوغ و نوجوانی را در مدارس ارتقا می‌دهد (کرمی و جعفری، ۱۴۰۱).

بعد کارآمدی پداگوژیک: شیوه‌های تدریس کارآمد که از ابزارهای دیداری-شنیداری بهره می‌برند، ماندگاری یادگیری را افزایش داده و بازده آموزشی را از نظر زمان و انرژی مصرف‌شده بهینه‌سازی می‌کنند (رحمانی و طاهری، ۱۳۹۹).

اهداف پژوهش

هدف کلی

تبیین ابعاد روان‌شناختی و انگیزشی آموزش زبان عربی در دوره متوسطه و واکاوی راهبردهای تبدیل اضطراب و نگرش منفی به رغبت و لذت یادگیری از طریق ابزارهای چندرسانه‌ای.

اهداف جزئی

شناسایی ریشه های روان شناختی و پداگوژیک شکل گیری نگرش منفی و اضطراب زبان آموزی عربی در میان دانش آموزان متوسطه.

تحلیل مؤلفه های تأثیرگذار ابزارهای چندرسانه ای بر کاهش بار شناختی و غیرفعال سازی فیلتر عاطفی در یادگیری عربی.

ارائه الگوی تحلیلی گذار از «اضطراب—انفعال» به «رغبت—تولید خلاق» در فرایند یادگیری زبان عربی.

تدوین پیشنهادهای سیاستی و کاربردی برای معلمان، طراحان آموزشی و مؤلفان کتب درسی عربی.

روش شناسی پژوهش

این مطالعه از نوع توصیفی—تحلیلی با رویکرد سنتز پژوهی و مرور نظام مند ادبیات نظری و تجربی است.

مراحل اجرای پژوهش:

[شناسایی و تحدید کلیدواژه ها]

[جست و جو در پایگاه های داده [SID, Magiran, Civilica, Noormags, Ensani]

[غربالگری بر پایه شاخص های اعتبار، اصالت محتوا و هم پوشانی موضوعی]

[استخراج کدهای مضمونی و گزاره های مفهومی (تحلیل محتوای کیفی)]

|

[ترکیب، ساختاربندی و تحلیل ابعاد روان شناختی — فناوریانه]

جامعه پژوهش شامل کلیه اسناد، مقالات پژوهشی، پایان نامه ها و گزارش های علمی منتشر شده در بازه زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۵ پیرامون روان شناسی یادگیری زبان، آموزش زبان عربی و کاربرد فناوری های آموزشی در ایران بود. پس از غربالگری اولیه و سنجش معیارهای ورود و خروج، ۲۰ سند و منبع بنیادین و معتبر داخلی گزینش و در سنتز نهایی مورد ارجاع قرار گرفتند.

پیشینه پژوهشی

ادبیات پژوهشی موجود پیرامون آموزش زبان عربی و ابزارهای نوین را می توان در سه دسته دسته بندی و تحلیل کرد:

دسته اول: آسیب شناسی نگرش و اضطراب در آموزش عربی

پژوهش های پیشین نشان می دهند که تمرکز افراطی بر نحو و رویکردهای غیرفعال سنتی، سهم عمده ای در افت تحصیلی و بی انگیزگی دانش آموزان داشته است. احمدی و خادمی (۱۳۹۸) در پژوهشی نشان دادند که رویکرد قواعدمحور، علت ریشه ای هراس کلامی و عدم تسلط مکالمه ای دانش آموزان در مدارس است. همچنین رضایی و اکبری (۱۴۰۰) گزارش کردند که نگرش منفی نسبت به درس عربی همبستگی مستقیمی با اضطراب امتحان و افت خودپنداره تحصیلی در دانش آموزان متوسطه دوم دارد. زارعی و

همکاران (۱۳۹۹) نیز روشن ساختند که بیگانگی زبانی زمانی شکل می گیرد که زبان بدون زمینه های کاربردی و بافتی آموزش داده شود.

دسته دوم: اثربخشی چندرسانه های بر پیشرفت و انگیزش

در حوزه فناوری های آموزشی، میرزایی و بهرامی (۱۴۰۰) اثربخشی آموزش مبتنی بر چندرسانه های را بر انگیزش تحصیلی و یادداری واژگان عربی به اثبات رساندند. نوری و فلاحتی (۱۳۹۶) نشان دادند که استفاده از بسته های نرم افزاری تعاملی به تفاوت معنادار در ابعاد انگیزش درونی دانش آموزان در درس عربی منجر می گردد. همچنین شمس الدینی فرد (۱۴۰۱) در مطالعه ای تبیین کرد که اجرای الگوهای تماتیک همراه با ابزارهای دیداری-شنیداری، سبب ارتقای چشمگیر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در قیاس با روش های سنتی می گردد.

دسته سوم: روان شناسی آموزش و متغیرهای عاطفی

صادقی و حسینی (۱۴۰۰) تأثیر فضای کلاسی غیرتهدیدآمیز و تعاملی را بر کاهش سطح فیلتر عاطفی کرشن تبیین نمودند. حسینی و فاضلی (۱۴۰۱) در مطالعه خود نشان دادند که یادگیری مبتنی بر بازی و رسانه های دیجیتال، مکانیسم های دفاعی یادگیرنده در برابر زبان خارجی را تعدیل کرده و تجربه یادگیری را از حالت انفعالی به حالتی پرنشاط و فعال دگرگون می سازد.

یافته های پژوهش

تحلیل ترکیبی داده های پژوهش نشان می دهد که اثرگذاری چندرسانه های بر متغیرهای روان شناختی در آموزش عربی در قالب ابعاد پنج گانه زیر قابل تبیین است:

بهینه سازی بار شناختی و تسهیل رمزگردانی دوگانه

بر اساس نظریه پردازش اطلاعات، ذهن دانش آموز هنگام مواجهه با عبارات و لغات پیچیده عربی در صورتی که صرفاً از کانال نوشتاری یا کلامی خشک استفاده کند، دچار سرریز بار شناختی نامربوط می شود (میرزایی و بهرامی، ۱۴۰۰). چند رسانه ای ها با ادغام هوشمندانه صدا، تصویر، انیمیشن و بافت بصری، پردازش در دو مجرای دیداری و شنیداری را همزمان فعال کرده و فهم واژگان را بدون نیاز به ترجمه مستقیم ذهنی تسهیل می کنند.

شکستن فیلتر عاطفی و مهار اضطراب کلامی

ابزارهای دیجیتال (نظیر نرم افزارهای تمرین تلفظ، اپلیکیشن های تعاملی و شبیه سازهای گفت و گو) محیطی خصوصی، خنثی و عاری از تمسخر یا سرزنش همکلاسی ها ایجاد می کنند (مطهری و نوری، ۱۴۰۲). دانش آموز در این بستر می تواند بارها اشتباه کند، بشنود، اصلاح کند و بدون ترس از افت نمره یا قضاوت جمعی، به تسلط دست یابد؛ این امر به مرور زمان اضطراب صحبت کردن را زایل می سازد.

عینیت بخشی به مفاهیم و تولید معنای زنده

زبان عربی با بهره گیری از ویدئوهای کوتاه، داستان گویی مصور، و پادکست های موقعیتی از قالبی خشک خارج شده و تبدیل به «زبان زندگی» می شود. وقتی دانش آموز کاربرد یک تعبیر عربی را در یک موقعیت زیسته (مثل بازار، فرودگاه یا گفت و گوی دوستانه) در ویدئو مشاهده می کند، معنا در ذهنش بازتولید شده و نگرش کلیشه ای «عربی زبانی مرده و صرفاً امتحانی است» شکسته می شود (ابراهیمی و صالحی، ۱۳۹۹).

فعال سازی نظریه خودتعیین گری و انگیزش درون زاد

چند رسانه ای های تعاملی به فراگیران امکان «شخصی سازی یادگیری» و «حق انتخاب مسیر و سرعت آموزش» را می دهند. این ویژگی سه نیاز بنیادین روان شناختی (نیاز به خودمختاری، شایستگی و تعلق) را

طبق نظریه دسی و رایان ارضا نموده و انگیزش بیرونی (نمره و ترس) را به رغبت و لذت درونی بدل می‌سازد (کریمی و همکاران، ۱۳۹۷).

جدول ۱. مقایسه تطبیقی الگوی سنتی و الگوی چندرسانه‌ای تعاملی در تدریس عربی

مؤلفه	الگوی سنتی (قواعد—ترجمه)	الگوی نوین چندرسانه‌ای (شناختی—ارتباطی)
رویکرد حاکم	ساختارمحور، کلام‌محور، حفظ‌محور	بافت‌محور، معناگرا، ارتباطی و چندحسی
وضعیت فیلتر عاطفی	بالا (سرشار از اضطراب، شرم و ترس از اشتباه)	پایین (فضای امن، بازخورد بدون قضاوت و تشویق‌کننده)
نوع پردازش مغزی	تک‌کاناله (متن تجریدی و بار شناختی سنگین)	دوکاناله (صوتی—تصویری، بهینه‌سازی بار شناختی)
ماهیت انگیزش	بیرونی (گریز از تنبیه، کسب نمره، قبولی در آزمون)	درونی (رغبت، حس موفقیت و کشف، لذت تعامل)
نقش دانش‌آموز	شنونده منفعل، مصرف‌کننده قواعد و کاتب ترجمه	کاربر فعال، تولیدکننده پاره‌گفتار، هدایت‌کننده جریان یادگیری
مفهوم زبان	مجموعه‌ای از فرمول‌های پیچیده دستوری	ابزاری زنده، کارآمد و انسانی برای ارتباط و درک معنا

نتیجه گیری

پژوهش حاضر آشکار ساخت که ریشه اصلی افت عمل کرد و نگرش منفی فراگیران به درس عربی در دوره متوسطه، ماهیت دشوار زبان نیست؛ بلکه معلول «پداگوژی انتزاعی و اضطراب‌زا» است که سال‌ها بر کلاس‌های درس حکم‌فرما بوده است. هنگامی که فرایند تدریس از حالت خشکی محض به ساختاری تعاملی و چندرسانه‌ای شیفت پیدا می‌کند، زنجیره روان‌شناختی زیر به جریان می‌افتد:

لذت و یادگیری پایدار → ارتقای خودکارآمدی → افت فیلتر عاطفی → کاهش بار شناختی → چندرسانه‌ای تعاملی

ابزارهای چندرسانه‌ای صرفاً ابزارهای فناورانه لوکس نیستند؛ بلکه نقش یک تسهیل‌کننده و میانجی روان‌شناختی را ایفا می‌کنند که سد هیجانی میان یادگیرنده و زبان عربی را فرومی‌ریزند و زمینه را برای ادراک نشاط، حس شایستگی و دگرگونی ریشه‌ای نگرش منفی مهیا می‌سازند.

پیشنهادهای کاربردی

الف) پیشنهادهای برای معلمان و دبیران عربی

طراحی سناریوهای تدریس معکوس: ارسال کلیپ‌های کوتاه ویدئویی، انیمیشن‌های قواعدی و فایل‌های صوتی پیش از کلاس، تا وقت کلاسی صرفاً به بازی‌های زبانی، تمرین تعاملی و پرسش‌وپاسخ خلاقانه اختصاص یابد (قربانی و احمدلو، ۱۴۰۰).

بهره‌گیری از بازی‌وارسازی: استفاده از ابزارها و پلتفرم‌های تعاملی دیجیتال برای برگزاری مسابقات کلاسی برخط و آفلاین، جهت تبدیل سنجش به یک رقابت پرهیجان و لذت‌بخش.

تولید محتوا توسط خود دانش آموزان: ترغیب دانش آموزان به ساخت پادکست های صوتی کوتاه به زبان عربی، دوبله ویدئوهای انیمیشن، یا تهیه روزنامه دیواری های چندرسانه ای برای ارتقای حس مالکیت و فاعلیت زبانی (نیکروش و مرادی، ۱۴۰۱).

حذف سرزنش و آزمون های غافلگیرکننده: جایگزینی شیوه های تنبیهی با سنجش های تکوینی تعاملی و تمرین های خودتصحیح کننده دیجیتال.

برگزاری دوره های توانمندسازی فناوری محور برای دبیران: تشکیل کارگاه های ضمن خدمت متمرکز بر «طراحی آموزشی دیجیتال» و تولید محتوای الکترونیکی ویژه دبیران عربی (مطهری و نوری، ۱۴۰۲).

منابع

- ابراهیمی، مرتضی؛ و صالحی، سمیرا. (۱۳۹۹). *تحلیل موانع شناختی و عاطفی در یادگیری زبان عربی در دوره دوم متوسطه*. فصلنامه پژوهش های برنامه درسی، ۱۰(۲)، ۱۱۵-۱۳۸.
- احمدی، غلامعلی؛ و خادمی، محسن. (۱۳۹۸). *ارزیابی روش های سنتی تدریس زبان عربی و ارتباط آن با افت انگیزه تحصیلی دانش آموزان*. نشریه نوآوری های آموزشی، ۱۸(۶۹)، ۴۵-۶۸.
- جعفری، مریم؛ و صادقیان، احمد. (۱۳۹۸). *طراحی و ارزیابی محتوای چندرسانه ای تعاملی مبتنی بر کدهای QR در یادگیری دروس علوم انسانی*. فصلنامه فناوری آموزش، ۱۳(۴)، ۸۲۱-۸۳۴.
- حسینی، سید محمدرضا؛ و فاضلی، مهرداد. (۱۴۰۱). *نقش آموزش بازی محور و رسانه های نوین بر کاهش اضطراب زبان آموزی و ارتقای یادداری واژگان عربی*. مجله روان شناسی تربیتی، ۱۸(۶۴)، ۸۹-۱۱۲.
- حیدری، فاطمه؛ و قاسمی، جواد. (۱۳۹۷). *واکاوی علل بی رغبتی دانش آموزان دوره متوسطه به درس زبان عربی: یک مطالعه پدیدارشناسانه*. دوفصلنامه راهبردهای آموزش در علوم انسانی، ۵(۱)، ۵۵-۷۲.

- رحمانی، عادل؛ و طاهری، حسین. (۱۳۹۹). بررسی تطبیقی اثربخشی تدریس چندرسانه‌ای و روش سنتی بر نگرش و بازده یادگیری درس زبان عربی. فصلنامه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، ۲(۳)، ۱۷-۳۸.
- رضایی، مهدی؛ و اکبری، زهرا. (۱۴۰۰). تبیین مدل ساختاری اضطراب درس عربی بر اساس جهت‌گیری هدف و خودکارآمدی تحصیلی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۳(۱)، ۲۰۵-۲۲۸.
- زارعی، سجاد؛ کرمی، جهانگیر؛ و یوسفی، رضا. (۱۳۹۹). نقش متغیرهای هیجانی و روان‌شناختی در درک زبان دوم: مدل فیلتر عاطفی در یادگیری زبان عربی. پژوهش‌نامه آموزش زبان، ۸(۱۵)، ۷۳-۹۶.
- شمس‌الدینی‌فرد، اعظم. (۱۴۰۱). بررسی اثربخشی آموزش مبتنی بر رویکرد تماتیک و ابزارهای دیداری بر پیشرفت تحصیلی و خودپنداره درس عربی. فصلنامه مطالعات نوین تربیتی، ۷(۲)، ۴۱-۶۰.
- شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران. تهران: دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش.
- شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۹۱). برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.
- صادقی، علیرضا؛ و حسنی، مراد. (۱۴۰۰). محیط‌های یادگیری تعاملی و تأثیر آن‌ها بر کاهش استرس کلامی و اشتیاق یادگیری درس عربی. نشریه علمی تدریس و یادگیری، ۹(۲)، ۱۳۱-۱۵۴.
- فراهانی، حجت‌الله؛ و طهماسبی، مهناز. (۱۳۹۷). آسیب‌شناسی سرفصل‌های دستوری عربی در نظام آموزش متوسطه از دیدگاه معلمان و متخصصان. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۳(۴۹)، ۸۱-۱۰۸.
- قربانی، بهروز؛ و احمدلو، سمیه. (۱۴۰۰). کاربست کلاس معکوس در آموزش زبان عربی: تأثیر بر انگیزش خودمختاری و یادگیری عمیق. دوفصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۱۱(۴)، ۲۳-۴۵.

کرمی، الهام؛ و جعفری، علی اصغر. (۱۴۰۱). رابطه بین جو کلاس درس زبان با سرزندگی تحصیلی و لذت یادگیری در دانش آموزان متوسطه. روان شناسی آموزشگاه، ۱۱(۳)، ۹۹-۱۲۰.

کریمی، فریبا؛ موسوی، زینب؛ و هاشمی، سید اسماعیل. (۱۳۹۷). اثربخشی نرم افزارهای آموزشی زبان عربی بر انگیزه پیشرفت و خلاقیت دانش آموزان. فصلنامه رسانه های نوین و آموزش، ۵(۱)، ۶۱-۸۰.

محمودی، مجتبی؛ و کریمی، هادی. (۱۴۰۱). چند رسانه ای های تعاملی و کاربرد آن ها در زبان آموزی: از نظریه تا عمل. تهران: انتشارات سمت.

مطهری، مسعود؛ و نوری، سمیرا. (۱۴۰۲). تحلیل موانع کاربرد فناوری های نوین آموزشی توسط دبیران عربی و رابطه آن با فرسودگی تحصیلی دانش آموزان. دوفصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۱۰(۴)، ۸۷-۱۰۴.

میرزایی، کاظم؛ و بهرامی، پریسا. (۱۴۰۰). اثربخشی روش تدریس چند رسانه ای بر کاهش بار شناختی و انگیزش تحصیلی درس عربی در مراکز آموزشی. مجله فناوری آموزش و یادگیری، ۸(۲۹)، ۷۴-۵۱.

نیکروش، منصوره؛ و مرادی، کامران. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر ابزارهای تولید محتوای دیجیتال توسط فراگیر بر دگرگونی نگرش به زبان عربی در مقطع متوسطه. فصلنامه علمی اندیشه های نوین تربیتی، ۱۸(۲)، ۱۴۷-۱۷۲.